

CONSILIEREA PSIHOLIGICĂ ÎN SISTEMUL DE ASISTENȚĂ PSIHOPEDAGOGICĂ PENTRU COPIII CU TULBURĂRI DE SPECTRU AUTIST

Adriana CIOBANU, dr., conf. univ.

Summary

This article mentions that the difficulties of psychological therapy and adaptation of children with Autism Spectrum Disorders are caused largely by the complex structure and severity of defects, which is reflected by the inadequacy of their affective communication gap by underdevelopment of regulatory functions and disorders of language and cognitive activity. These characteristics must be taken into consideration in the pedagogical assistance of children with autistic spectrum disorders, as some of the most important elements of the therapy.

Asistența psihologică este un sistem de efecte psihologice pentru terapia deficiențelor în dezvoltarea funcțiilor psihice și a trăsăturilor de personalitate existente la copii. Asistența psihologică este una dintre metodele de influențare psihologică, menite să armonizeze dezvoltarea personalității copilului, activitatea sa socială, adaptarea, formarea relațiilor interpersonale adecvate.

În prezent, asistența psihologică timpurie a copiilor și adolescenților cu dizabilități este insuficient dezvoltată. În practică, diferite tehnici psihologice, adesea, sunt utilizate de către psihologi și profesori fără a ține cont de forma clinică de tulburare de spectru autist, nivelul de dezvoltare a proceselor intelectuale și caracteristici ale sferei emoțional-volitve ale copilului.

Lipsa unor metode psihologice corecționale diferențiate și bine concepute, selectarea lor inadecvată, a tehnicilor psihologice, pot afecta calitatea dezvoltării psihice a copilului și crea dificultăți considerabile în activitatea profesorilor și părinților.

Prin natura sa, asistența psihologică se poate realiza prin mai multe forme: de recomandare, de diagnostic, de psihoterapie.

Forma de asistența psihologică de recomandare include [1]:

- recomandări pentru educarea și formarea copilului (de exemplu, recomandări pentru alegerea pentru copil a unei școli sau grădinițe speciale, recomandări pentru consultări suplimentare la neuropsihiatru, logoped, consultația psihologică de alt profil);

- recomandări de metode de educație și învățare a copiilor;
- recomandări pentru orientarea profesională a adolescenților.

Forma de asistență psihologică de diagnostic este reprezentată de următoarele măsuri:

- determinarea gradului de pregătire a copilului pentru școală;
- identificarea cauzelor dificultăților în procesul de învățare;
- diagnosticarea psihologică și neuropsihologică a dezvoltării proceselor gnostice;
- diagnosticul stării emoționale, gradul de severitate al tulburărilor afective.

Asistență psihologică a copiilor și adolescenților cu tulburări de spectru autist este diferită de asistența psihologică a copiilor și tinerilor cu alte dizabilități, prin organizarea și dinamica procesului de lucru cu copilul. Ea presupune evidența următorilor factori [3]:

1. Structura complexă, denaturată a defectului emoțional și intelectual la copiii cu tulburări de spectru autist.

2. Diversitatea tulburărilor autiste, care sunt reprezentate de următoarele grupuri clinice:

- copiii cu autism Kanner, la care există o deficiență congenitală sau dobândită precoce a comunicării;
- autismul organic, caracterizat prin insuficiența și manifestarea timpurie a tulburărilor de comunicare;
- autism schizofrenic la care deficiențele de comunicare sunt determinate de procesul psihotic progredient.

3. Prezența anumitor structuri nosologice cu caracteristici în fiecare caz particular, care definește diversele sarcini de asistență psihologică.

4. Combinația complexă a factorilor de dezvoltare biologică și socială în tabloul stării psihologice a copiilor cu tulburări de spectru autist

5. Caracteristicile situației sociale de dezvoltare în legătură cu severitatea inadaptării afective și a caracteristicilor comunicării interpersonale a copilului în familie și în societate.

Complexitatea și unicitatea psihicului copiilor cu tulburări de spectru autist necesită abordare metodologică minuțioasă în organizarea procesului de asistență psihologică. Elaborarea principiilor asistenței psihologice este etapa deosebit de importantă în crearea programelor de terapie.

Pot fi evidențiate patru principii de bază a asistenței psihologice a copiilor și adolescenților cu tulburări de spectru autist: principiul abordării individuale, principiul cauzalității, principiul abordării complexe și abordării în dependență de tipul dominant de activitate [1].

În primul rând, în procesul de asistență psihologică este necesar de luat în considerare nu numai anumite funcții perturbate, de exemplu, nivelul intelectului sau gradul de severitate a patologiei afective a copilului, dar personalitatea copilului cu toate caracteristicile individuale. Astfel va fi realizat principiul abordării individuale a copilului.

Întemeietorul terapiei centrate pe client este cunoscutul psihoterapeut american C.Rogers, care a evidențiat trei direcții de bază a realizării acestui principiu:

a) fiecare personalitate are o valoare absolută și merită respect;
b) fiecare personalitate este capabilă să fie responsabilă pentru ea înșiși;

c) fiecare personalitate are dreptul să aleagă valorile, scopurile și poate lua propriile sale decizii. Psihologul trebuie să accepte copilul și părinții, ca persoane fizice unice, autonome, să-i respecte și să le recunoască dreptul lor la libera alegere, dreptul la autodeterminare, dreptul de a trăi propria lor viață.

Al doilea principiu, destul de important, este cel al cauzalității. Asistența psihologică a copiilor cu tulburări de spectru autist trebuie să fie concentrată nu numai pe manifestările exterioare ale tulburărilor în dezvoltare, dar pe sursa reală de generare a acestei tulburări. De exemplu, potențialul comunicațional diminuat al copilului nu este numai o manifestare a autismului. Poate fi o caracteristică individual-tipologică a copilului, dar și reacție psihogenă la situații nefavorabile. Ierarhia complexă a relațiilor între simptome, cauzele și structura defectului trebuie să determine obiectivele și scopul asistenței psihologice a copiilor cu tulburări de spectru autist. Realizarea principiului cauzalității în procesul asistenței psihologice asigură eliminarea cauzelor și surselor tulburărilor în dezvoltarea psihică.

Al treilea, și cel mai important principiu al asistenței psihologice a copiilor cu tulburări de spectru autist – este principiul abordării complexe. Eficiența asistenței psihologice, în mare parte, depinde de o analiză minuțioasă a factorilor clinici și socio-pedagogici de dezvoltare a copilului. Psihologul trebuie să posede informații complete cu privire la motivele și specificul bolii copilului, despre metodele de tratament, perspectivele terapiei medicale. În afară de aceasta, el trebuie să contacteze medicul-psihiatru la care este la evidență copilul, să cunoască ce medicamente administrează, ce proceduri sunt prescrise. Comunicând cu pedagogu, asistentul social care lucrează cu copilul, psihologul trebuie să culegă informații privind specificul autonomiei personale, nivelul abilităților de învățare, caracteristicile individual-psihologice ale copilului.

Principiul patru – abordarea în dependență de tipul dominant de activitate. Asistența psihologică trebuie să se realizeze luând în considerație tipul dominant de activitate accesibilă copilului. Dacă este preșcolar, atunci în contextul activității de joc, dacă este elev – activitatea de învățare. În special, în procesul de lucru cu copiii cu tulburări de spectru autist, trebuie să se orienteze pe acel tip de

activitate care este mai important afectiv copilului. De exemplu, stereotipiile, care sunt observate la copiii cu tulburări de spectru autist, pot fi utilizate în procesul diagnosticului și terapiei psihologice.

Consilierea psihologică este o parte importantă a asistenței psihologice a copiilor și adolescenților cu tulburări de spectru autist. Ea prezintă sistemul, care este format din următoarele blocuri (I.I.Mamaiciuc, 2006):

- 1) blocul gnostic;
- 2) blocul constructiv;
- 3) blocul organizator;
- 4) blocul estimativ.

Aceste blocuri sunt strâns legate între ele și reflectă dinamica procesului de consiliere. Prezentăm în continuare caracteristicile fiecărui bloc al procesului de consiliere a copiilor cu tulburări de spectru autist.

Obiectivele blocului gnostic al consilierii sunt multilaterale și depind de problemele celor consiliați.

Cunoașterea părinților și a copilului în procesul consilierii psihologice se începe cu prima întâlnire. În timpul primei întâlniri psihologul ascultă plângerile părinților, de asemenea se crează o impresie despre părinți și copil, pe baza comportamentului și după caracterul comunicării cu psihologul. Copiii cu tulburări de spectru autist se adaptează mai greu la noile condiții. Frecvent, comportamentul lor este haotic, reprezentat prin activism fără sens: ei pot să apuce obiectele de pe masa psihologului, să le pună în gură, să le miroase. Pentru aceasta, psihologul trebuie să pregătească pe o măsută separată jucării speciale, frânghii și alte obiecte afectiv importante pentru copil [2].

O importanță deosebită în procesul de consiliere eficientă are analiza psihologică a plângerilor părinților. Din experiența mai multor psihologi-practicieni, au fost delimitate următoarele plângeri ale părinților copiilor cu tulburări de spectru autist:

- plângeri pe caracteristicile comportamentului copilului (are comportament straniu, pe cei din jur nu-i observă, iubește să se joace singur, să se joace jocuri „bizare”);
- plângeri privind dezvoltarea emoțională a copilului (frică, neliniște);
- plângeri pe întârziere în dezvoltarea psihică;
- plângeri pe întârziere în dezvoltarea limbajului sau caracteristicile dezvoltării limbajului;
- plângeri pe caracteristici psihologice individuale (hiperactiv, închis, inhibat).

La prima etapă a consilierii, psihologul realizează diagnosticul preliminar al stării copilului, analizează caracteristicile educației în familie, evaluează starea clinico-psihologică a membrilor familiei, a structurii familiei și caracterul relațiilor în familie la momentul investigației, relațiile familiei cu lumea exterioară și înțelegerea de către familie a stării și perspectivei copilului.

Obiectivul de bază al blocului constructiv al consilierii psihologice este proiectarea procesului de consiliere, selectarea metodelor și tehnicilor de consiliere, luând în considerare potențialul intelectual și psihologic al copilului sau preadolescentului cu tulburări de spectru autist.

Scopul principal al blocului organizatoric al consilioerii psihologice a copilului sau preadolescentului cu tulburări de spectru autist, și a părinților acestora este aplicarea consecventă a planului de mobilizare a participanților procesului de consiliere pentru rezolvarea problemelor.

Psihologul trebuie să realizeze următoarele obiective:

1. activizarea fiecărui participant al procesului de consiliere (tata, mama, copilul);
2. formarea la părinți a abilităților de obiectivizare și conștientizare a problemelor psihologice și patopsihologice;

3. stabilirea relației optime de încredere la toți participanții procesului de consiliere (părintelui, psihologului, copilului).

La realizarea acestor obiective, o deosebită importanță are atitudinea pozitivă a părinților și copiilor asupra procesului de consiliere și interacțiune cu psihologul. Apar dificultăți atunci când se lucrează cu părinții la care atitudinea este negativă și agresivă în relațiile cu psihologul și nu a fost depășită la primele etape ale consilierii [2].

În procesul consilierii se întâlnesc atitudini denaturate față de copilul cu tulburări de spectru autist, care se manifestă prin stiluri neadecvate de educație în familie, îndeosebi, concentrarea exagerată a părinților pe problemele și necesitățile copilului. Deseori părinții ascund copiii de rude, din cauza sentimentului de vinovăție și rușine, se străduiesc să protejeze copilul de comunicarea cu alți copii. Astfel, psihologul accentuează obiectivul de schimbare a atitudinii parentale față de copil și a oamenilor din jur.

Scopul blocului estimativ este generalizarea rezultatelor obținute în procesul consilierii și discutarea, împreună cu părinții, a planului de lucru cu copilul.

În procesul consilierii psihologice, esențiale sunt obiectele consilierii (copilul cu tulburări de spectru autist și familia lui). Specificul procesului de consiliere este determinat de forma și profunzimea patologiei afective a copilului, dar și de eficiența competenței profesionale a psihologului, de calitățile lui de personalitate și dorința de a ajuta copilul și părinții lui.

Bibliografie

1. Mureșan, C., *Autismul infantil. Structuri psihopatologice și terapie complex*, Ed. Presa Universitară, Cluj-Napoca, 2004.
2. Мамайчук, И.И., *Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии*. Санкт-Петербург, 2006.

3. Мамайчук, И.И., Помощь психолога детям с аутизмом, Санкт-Петербург, 2007.